

Claudia Berg hidegtű, C4 (2009), 105×135

Áradt belőle a kristálytisza, intellektuális szellem, a tananyagon túlmutató tudás. Oktatási módszere tárgyilagos, de elnéző volt, ettől elszégyellve magam, gyors ütemben igyekeztem be-pótolni orosz-nyelvbéli hiányosságaimat...

Miután német nyelvterületen élek, törekvésem a magyar irodalom és művészet Európának ezen a táján való terjesztése. Ha egy magyar költő művére készül exlibrisem, mindig mellékelem a hozzá kapcsolódó német fordítást. Radnóti legjobb német fordítója, talán meglepő módon, egy svájci református lelkész volt. *Markus Bieler* (1920-1979), a Bern melletti Spiegel helységben élt, maga is költő volt. Bieler nem egyszerűen fordította, átültette németre Radnóti verseit; a szó legnemesebb értelmében átköltötte azokat, úgy is mondhatnám, átélte, át-érezte a költemények tartalmát. Radnóti költészetének egyik legjobb ismerője, *Melczer Tibor* (1945-2001) szerint a „Hetedik ecloga” fordítása az eredetivel csaknem egyenlő értékű.

Egy új exlibris megszületésének tervezése, megrendelése egyfelől körültekintést igényel, másfelől pedig mégiscsak a pillanat spontán, szubjektív döntése. Vajon véletlen-e, hogy éppen az jutott eszembe, hogy az utóbbi években egy egész, Németország keleti feléről (Halle, Lipcse, Drezda) származó, fiatal grafikusgeneráció tűnt fel, igényes, modern vonalvezetésű, új irányba mutató művekkel. Egyikük, *Claudia Berg*, 1976-ban Halléban született; német, spanyol, kínai tanulmányokkal rendelkezik, elismert, sokat kiállító és díjazott művésznő. Hidegtűvel készült rézkarcain szinte csak „jelöli” a témát; megjelenít, anélkül, hogy konkrét lenne. Meditatívnek nevezhető művei, finomságuk mellett, erőteljesek és mélységről tanúskodnak. Radnóti néhány utolsó versének német fordítását küldtem el neki, szabadon hagyva, melyiket akarja az exlibrisen ábrázolni. Választása Radnóti utolsó versére, a „Razglednica 4” hét sorára esett. Azt írta nekem: „...ezek a sorok olyan elképzelhetetlen szörnyűséget írnak le, amihez nem lehet, nem szabad semmit hozzáfűzni, egy sivár táj, igen, ott fekszik valaki, vagy valami valakiből, csak sejteni, hogy ott valami nincs rendben, mi pontosan, azt mindenki olvassa el, ezt az írta le a legjobban, aki átélte...” Aki átélte, de nem élte túl.

Vermes Júlia, Bázél

SZEGEDI GYŰJTŐK KIRÁNDULÁSA SZANKRA

Júliusban a szegedi KBK csoport néhány tagja Budapesten megtekintette a Szépművészeti Múzeumban Turner angol festő szép anyagát, a KOGART kiállítóházban pedig a magyar impresszionisták gazdag tárlatát. Hazafelé a vonaton lelkesen mondtuk el benyomásainkat. Már ekkor elhatároztuk, hogy a nyáron teszünk még egy kiruccanást. Elképzelésünket elmondtuk Kecskeméten, a Hírös Napokon dr. Nagy Ádámnak, aki támogatta az ötletet, és rövid időn belül megszervezte augusztus 5-i kirándulásunkat Szankra.

A Móra Múzeum elől indultunk: Bakacsi Lajos, dr. Nagy Ádám, Rácz Mária és Sárszegi György, kicsi, de lelkes csapat.

Kiskunmajsa előtt megtekintettük az 56-os Nemzeti Emlékmúzeumot. Az emlékházat egy régi tanyasi iskolában a Corvin köz hőse, Pongrácz Gergely hozta létre. Képek, könyvek, újságok, zászlók, művészeti alkotások és harci eszközök között itt él Pongrácz Ödön (Gergely bátyja), őrizve a forradalom emlékét.

Az emlékház szomszédságában áll a Kapisztrán Szent János tiszteletére szentelt kápolna, melyet Csete György Kossuth-díjas építész tervezett. Az egyik tornya (lövedék nyomokkal) a győztes forradalmat, a másik (romos) az elbukott szabadságharcot szimbolizálja. Benn Pongrácz Gergely márványlappal fedett sírja. A kápolna falán márványtáblák őrzik a kivégzettek adatait, a kivégzés időpontjával.

Kiskunmajsa után hamarosan elértük úti célunkat: Szankon a Községi Házat, a Béke utca 40-es szám alatt, melyet Kerényi József építészmérnök tervezett, megidézve a paraszti építészeti kultúrát, és nemes egyszerűséggel alakította ki a könyvtárként működő kiállítóházat. Ebben a nagyon szép épületben őrzik Gy. Szabó Béla világhírű grafikus 1500 fametszetét, 1300 pasztell-, 200 olajképét és 15000 rajzát.

Gy. Szabó Béla (1905. július 26. Gyulafehérvár – 1985. november 30. Kolozsvár) gépészmérnöknek indult, de a rajz iránti vonzalma erősebb volt. Kós Károly biztatására próbálkozott a fametszéssel. A harmincas években Budapestre ment tanulni a

Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1936-39 között Varga Nándor Lajos volt a mestere.

A remekművek között Szabó M. Éva a könyvtár és képtár vezetője beszélt a művész és Szank kapcsolatáról. A főiskolás, betegeskedő Szabó Bélát a szanki református lelkész, Esze Tamás meghívta magukhoz az Alföldre. Az erdélyi hegyvidéki fiatalember először 1936 őszén járt a homokvilágon. Az egyik háztetőből kihúzott nádszálát tollá faragta, és tussal készített néhány rajzot. 1943-ig minden évszakban ellátogatott a megszeretett helyre, a szerény, egyszerű emberekhez. Nagyon sokat dolgozott. A táj hangulatát úgy adta vissza, ahogyan ő átélte. Szeretett utazni, célállomásain hosszabb időt töltött el. Bejárta Olaszországot, volt Görögországban, Bulgáriában, a Dalmát tengerparton, Amerikában, Mexikóban, Kínában, Kolumbiában, Finnországban, Belgiumban. Sok rendkívüli élményben volt része, termékenyen alkotott, de vallomásában azt mondja: „Szank egyedülálló, sehol nem éreztem hasonlót.” Három évtized után, 1971 nyarán tért vissza az alföldi faluba, utoljára 1982 júliusában.

A 70-es években a szanki gázkitörés után az olajbányászok vették fel a kapcsolatot a művésszel, akinek örököse nem lévén, alkotásai jelentős részét a magyar településnek adományozta.

Szank hűségesen őrzi Gy. Szabó Béla nevét, szellemét, hagyatékát. Gy. Szabó 1960 óta írta neve elé a Gy betűt, szülőhelyére, Gyulafehérvárra utalva. A parókia falán emléktáblát helyeztek el, az 1986-ban avatott Községi Ház épületében pedig állandó kiállítás látható. Nagyobb fametszetei, színes, pasztell- és akvarell képei két terem faláról nyújtanak fantasztikus élményt. A művész szerszámain, a fadúcokat és nyomtattait tárlókban helyezték el.

Nagy meglepetéssel fedeztük fel itt a Nagy Ádám nagypapja nevére készült körtefa dűcot, melyet Ádám megilletődve vett kézbe. Megnéztük még Dante: Isteni színjáték illusztrációját, és a Hónapok albumát. Különleges hangulat áradt ránk Gy. Szabó Béla hagyatékából, melyet növelt Bakacsi Lajos és Nagy Ádám visszaemlékezése a művésszel való találkozásáról.

Rácz Mária

Gy. Szabó Béla fametszete, X2 (1952)

HÍREK

HELBING FERENC EMLÉKEZETE

Ezzel a címmel mutatta be lapunk idei első számában Pittmanné Mikó Ildikó Helbing Ferencnek, a tulajdonában lévő, a szó szoros értelmében egyedülálló ex libris tervét. Megjegyzi, hogy a Gyűjtő ex libris különszáma csak megemlíti a művész nevét, de nem közöl tőle illusztrációt, s még nem akadt kezébe egyetlen Helbing ex libris sem. Noha ezzel én sem dicsekedhetem, de érdemes megemlíteni, hogy Helbing bizonyára jó néhány ex librist készített. Az Országos Széchényi Könyvtárban 1964-ben rendezett Magyar írók, művészek és tudósok ex librisei című kiállítás „leíró” katalógusában szerepel Dománovszky Sándor (1877-1955) részére készített linómetszetű ex librise.

Horváth Hilda a Magyar ex librisek 1525-1985 (Magyar Bibliofil Társaság, Bp., 1985) című összeállításában pedig közli is Helbing Erdey Aladár részére 1907 körül készített klisé könyvjegyét. Bevezető tanulmányában pedig szól arról, hogy a kor ismertebb művészei (Nagy Sándor, Kozma Lajos stb.) mellett – Hazai Aladár, Faragó Géza, Tichy Kálmán és mások társaságában – is „foglalkozott még ex librisekkel”. Noha az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében bizonyára még található számos Helbing ex libris, érdemes bemutatni ezt a lapot, mert a Kisgrafikában egyre ritkábban láthatóak a hazai ex libris művészet megbecsülésre méltó hagyományait felidéző alkotások.

Erdey Aladár művészetkritikus, művészettörténész volt. A Lyka Károly által szerkesztett *Művészet* munkatársa (Stróbl Alajosról, Székely Árpádról és másokról írt tanulmányokat), mint pártoló tagot, a Magyar Grafikusművészek Egyesülete választmányának tagjává is megválasztották. Feltehetően Helbing Ferenchez fűződő baráti kapcsolatát is őrzi az ex libris. Neve szerepel az Exlibris Archives Home című internetes portálon, s az egyik bejegyzés szerint feltehetően Aubrey Beardsley, a szecessziós grafika egyik legnagyobb hatású, világhírű, angol mestere is készített a részére ex librist. (Ha így van, akkor ez igazi szenzáció lenne.)

Arató Antal

PEREI ZOLTÁN KISGRAFIKAI SZOROZATAIRÓL

Egyesületünk jubileumi évkönyvében megjelent írásomban a teljesség igényével kívántam felsorolni a művész kisgrafikai sorozatait. Noha hivatkoztam a kiadókra, a szövegből nem derül ki, hogy az *Arcképek*, az *Etruszkok*, az *Operaházi motívumok*, a *Római szobrok és sírtáblák* és a *Zeneszerzők* című sorozatokat csak saját maga nyomtatta ki néhány példányban. Grafikáinak feldolgozása során akadt a kezembe egy újabb (helyesebben régebbi), *Épület díszek* (így, külön írva) című, A/5-ös méretű, 17 lapos sorozata, amelyen az évszám nincs feltüntetve. Ez a sorozat is jól bizonyítja, hogy Perei az utcákon, tereken sétálgatva a felfedezés, a megismerés olyan ellenállhatatlan örömeivel tekintett a különféle iparművészeti alkotásokra, hogy azokat lerajzolva, otthon fába is metszette.